

117. Beszámoló az Ellenpontok szerkesztőinek letartóztatásáról. (Részlet.) Erdély, 1983. január 13.

November 6-án a román politikai rendőrség (Állambiztonsági Szervek, Securitatea) házkutatást tartott Szócs Géza kolozsvári lakásán, akit ezt követően több órára őrizetbe vettek. A kihallgatás során, miután kiderült, hogy a rendőrség három hétre visszamenőleg minden lépéséről tud, és mivel a házkutatás során megtalálták nála az Ellenpontok című, 1981 óta megjelenő „szamizdat” folyóirat számait, valamint fényképes és hangszalag-fölvételes dokumentumok is voltak a hatóságok kezében, Szócs – az előzetesen megbeszélte félrevezetési stratégiának megfelelően – „megtört”, és azt „vallotta”, hogy az Ellenpontok bizonyíthatóan általa terjesztett példányai Magyarországról származnak. Ez a hivatkozás később bizonyos rosszállást váltott ki erdélyi magyar körökben amiatt, hogy ez ürügyként fölhasználható a két ország közötti viszony elmérgesítéséhez (tovább mérgezéséhez). Ez a vélemény figyelmen kívül hagyja azt, hogy olyan körökre történt a hivatkozás, melyeknek létezését épp hogy csak megtűri a magyar kormányzat.

Vallomásának megtétele után, még 6-án este szabadon bocsájtották, azzal, hogy 8-án folytatni fogják a kihallgatást. Kiengedése után Szócs elszökött Kolozsvárról, és még november 6-án levelet írt a kihallgatóinak, amelyben kijelentette, hogy vallomását teljes egészében visszavonja, mert csak a fenyegetések és a megfélemlítések hatására tette.

Kolozsvárról félig gyalog, félig alkalmi járművekkel eljutott a Borszék fürdőtől mintegy 25 kilométerre lévő tölgyesi ideggyógyintézetbe, ahová súlyos üldözési mánia diagnózissal utaltatta be magát. A szanatóriumot – kapcsolatteremtés végett – többször is elhagyta, és így történhetett meg, hogy november 24-én, egy a vasúton szokásos rutinigazolás alkalmával leugrott a vonatról, inszalagszakadást és súlyos zúzódást szenvedett az egyik lábán.

December 9-én telefonon beszélt Ara-Kovács Attilával, akivel közölte, hogy mindaddig bujkálni akar, amíg nem kap az állambiztonsági szervektől életére és szabadságára vonatkozó garanciát. A telefonbeszélgetést követően a maroshévízi postán a rendőrség őrizetbe vette. Négy napon át vallatták, előbb Maroshévizen, majd 12-én Kolozsvárt. Szócs mindaddig eleinte tagadta kilétét, amíg kezelőorvosával nem szembesítették.

Több adat alapján bizonyosra lehet venni, hogy a kihallgatás során súlyosan bántalmazták, többször falba verték a fejét, különösen, mert nem volt hajlandó megtagadni az Ellenpontok 8-as számában közölt Memorandumot és Programnyilatkozatot, és mert nem akart Sütő Andrásra terhelő nyilatkozatot tenni. Vallatói azt szerették volna, ha Szócs azt vallja, hogy Sütőnek is köze lett volna az Ellenpontokhoz, és hogy a legutolsó – a 8-as – szám¹ megfogalmazásában is részt vett volna. Négy nap múlva Szócsöt haza engedték Kolozsvárra, ahol a szüleinél tartózkodott. Szülei házáat azóta föltűnő módon figyelik, Szócs látogatóit szintén figyelik, és esetenként követik, de nem zaklatják őket.

December 28-án súlyosan legyöngült állapotban, tüdőembóliával, tüdő- és mellhártyagyulladás gyanújával kórházba szállították, és jelenleg is még ott ápolják.

November 7-én Nagyváradon is tartottak házkutatást egyszerre több embernél, így Ara-Kovács Attilánál és Tóth Károlynál is. A házkutatás helyszíneinél állandó rádiókapcsolatot létesítettek a fejleményekről való tájékoztatásra. Tóth Károlynál semmiféle terhelő bizonyítékot nem találtak, viszont a magyarság múltjával és jelenével kapcsolatos könyveket, az Ady Endre Irodalmi Kör dokumentációs anyagát foglalták le, és elvitték az írógépét is. A házkutatás

¹ Az utolsó szám a 9. volt, ugyanis már a lebukások után, 1983 elején Ara-Kovács Attila még egy számot állított össze.

késő délutánig tartott, és ezt követően Tóth Károlyt feleségével és kiskorú sógornőjével együtt bevitték az állambiztonsági szervek nagyváradai székházába. Sógornőjét körülbelül négy óra múlva, feleségét éjfél tájban engedték haza, de másnap délelőttre, néhány órára visszarendelték. Tóth Károly kihallgatása, két megszakítással, 11-én reggelig tartott. Embertelenül megalázták, verték és kínozták: megbilincseltek, rugdosták, falba verték a fejét, a haját tépték. Kézzelel főleg a fejét, a nyakát és a veséjét, gumibottal az egész testét verték; a verés nyomai még két hét múlva is láthatóak voltak. Szkopolamin injekció² beadásával is megfenyegették. Mivel Ara-Kovács Attilával és Szócs Gézával előzetesen megegyeztek abban, hogy kényszerítő körülmények hatására vállalják az Ellenpontok szerkesztését, valamint a Madridi Konferenciára küldött Memorandum és Programnyilatkozat megírását, továbbá kihallgatói eltökéltsége alapján úgy ítélte meg a helyzetet, hogy azok többet tudnak, mint amit ők föltételeznek, beismerő vallomást tett. Ezt előzőleg közölte Ara-Kovács Attilával, aki erre szintén beismerő vallomást tett. Tóth Károlyt vallomásának megtétele után haza engedték. November 12. óta ugyan ismét dolgozhat, de lakását megfigyelik, őt magát pedig több ízben fölkereste az állambiztonsági szervek egyik tisztje „egy kis beszélgetésre”.

Ara-Kovács Attilánál sem találtak az egész napos házkutatás során semmiféle terhelő bizonyítékot. Tőle több folyóiratot és könyvritkaságot koboztak el, eltulajdonították a feleségétől az áttelepülési költségekre kapott 2.727 forintot, és lefoglalták az írógépét. A házkutatást követően őt is őrizetbe vették, és étlen-szomjan kétszer 48 órás kihallgatásnak vetették alá, miközben hallgatnia kellett a szomszéd szobában ütlegett Tóth Károly segélykiáltásait. Két kihallgatás között (a formalitás kedvéért) néhány órára haza engedték. Miután november 11-én Tóth Károlyhoz hasonlóan ő is beismerő vallomást tett, hazaengedték, de megtiltották neki, hogy Nagyváradot elhagyja. Azóta figyelik lakását, az utcán időnként föltűnő módon követik, telefon-beszélgetéseit zavarják. December 3-án ügyészégi engedély nélkül, a lakásban tartózkodó anyja tiltakozása ellenére, újabb házkutatást tartottak a lakásán, amely során lefoglaltak 20 forintot. Apja az első házkutatás megrázkódtatásai miatt kórházba került, ahol több mint egy hónapig ápolták.

A kihallgatások során a vallatók arra akartak adatokat kapni, hogy az Ellenpontok készítése a magyar hatóságok kifejezett támogatásával történt, hogy az anyagokat Rudas [Ernö] kolozsvári [fő]konzul segítségével diplomáciai postán kapták. Ara-Kovácsot azzal is vádolták, hogy az Ellenpontok szerkesztéséért a magyar hatóságoktól pénzt (a lefoglalt 2.727 forintot), valamint Magyarországra szóló beutazó vízumot kapott. A vallatások során mindhármuknál minél több magyarországi kapcsolatot akartak találni, és ezekre vonatkozó terhelő információkat kapni.

Összefoglalva, Ara-Kovács Attila, Szócs Géza és Tóth Károly elismerték, hogy ők szerkesztették az Ellenpontok „szamizdat” folyóiratot, ők írták több cikkét is, és a folyóirat legutóbbi, 8-as számát teljes egészében ők fogalmazták. Más szerzőről nincs tudomásuk. Szabadon engedésük után vallomásukat utólag mindhárman visszavonták, mivel azt erőszakkal kényszerítették ki belőlük.

A felsorolt három embernél a meghurcoltak száma jóval több volt. Azok legtöbbszörénél, akikkel Szócs az első kihallgatását megelőző mintegy három hétben gyakrabban találkozott, házkutatást tartottak, és úgyszólván mindenkit kihallgattak. Házkutatás volt többek közt Tőkés László református lelkésznél Désen, Vári Attila írónál, Kelemen Attila állatorvosnál, Spielmann Mihály történésznél és Tompa Gábor rendezőnél Marosvásárhelyen, Lukács Borbála tanárnőnél Csíkszentmihályon, Bogdán László költőnél, Balogh András rendezőnél, Czegő

2 A kelet-európai állambiztonsági szervek által használt, „igazság-szérum”-nak becézett, tudatvesztést okozó szer.

Zoltán költőnél, és Márkó Imre fogorvosnál Sepsiszentgyörgyön, Tompa Gábor rendezőnél³ és Tirnován Vid szobrásznál Kolozsváron, Kertész Lóránt közgazdásznál, Varga Gábor mérnöknél, és Józsa Márta egyetemistánál Nagyváradon (Józsa Márta volt a harmadik személy, akit Tóth Károly és Szócs Géza mellett a vallatás során vertek.) November 23-án Csíkszeredán a lakásukon tartott házkutatás után elvitték Borbély Ernő líceumi tanárt és Bíró Katalin építészt. Azóta senki se látta őket, és nincs hír róluk.⁴

[...]⁵

Magyar Füzetek 12. (Republikánus elmékedések) Párizs, 1983. Dialogues Européens, 131-134. o.

3 Az összeállításban kétszer szerepel Tompa Gábor neve, ám „csak” Marosvásárhelyen volt nála házkutatás.

4 Borbély Ernőt, és feleségét, Bíró Katalint 1982. november 23-án, Buzás Lászlót – hónapokig tartó zaklatás, többszöri kihallgatás után – 1983 márciusában tartóztatták le. Mindnyájuk ellen hazaárulás volt a vád, Borbély és Buzás 7, ill. 6 évet kaptak.

5 Az összeállítás végén a szerzők az események hatásával foglalkoznak. Bár az emberek jobban félnek a hatalomtól mint 1982 novembere előtt, az Ellenpontok híre némi reménysugarat jelentett, a meghurcoltakat pedig sokan titokban segítették.